

Nr 98

Av herr Wiklund m. fl., om statsbidrag till Riksförbundet mot tobaken.

(Lika lydande med motion nr 82 i Första kammaren)

Vid 1961 års riksdag väcktes motioner i båda kamrarna om statsbidrag till upplysning i vissa former med inriktning på barn och ungdom rörande tobaksrökningens skadeverkningar (framställning av film och stillfilm, folders m. m.) genom ett särskilt anslag, som skulle ställas till skolöverstyrelsens förfogande. Bakom dessa motionsyrkanden stod det behov av medel för ökad upplysning av antydd art som på grund av ökad efterfrågan förelåg hos Riksförbundet mot tobaken (RMT). Motionerna avslogs efter välvillig skrivning av statsutskottet, som fann »det synnerligen angeläget att mot rökningen bedrivs en effektiv propaganda bland ungdom i olika åldrar. I vad avser skolungdomen förutsätter utskottet, att vederbörande ansvariga skolmyndigheter vidtager de åtgärder i förevarande hänseende, som står dessa myndigheter till buds och i övrigt må befinnas lämpliga och ändamålsenliga.»

Med anledning av statsutskottets ovan återgivna uttalande tog RMT kontakt med skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen för att erhålla råd angående möjligheterna att med dessa myndigheters stöd komma i åtnjutande av ett oundgängligen nödvändigt statsbidrag till RMT:s verksamhet. Dessa kontakter resulterade i att RMT i juni 1962 ingav en till Kungl. Maj:t ställd ansökan om statsbidrag, dels till upplysningsverksamhet, dels till förbundets rökavvänjningsverksamhet och dels till vetenskapliga undersökningar. Statsbidragsansökan gjordes med så mycket större fog som under förra året en tydlig breddning av opinionen för ökade samhällsåtgärder mot tobaksmissbruket för att avvärja de alltmer uppenbara hälsoriskerna — speciellt risken för lungcancer — kunde förmärkas på många håll i både Europa och USA såsom en följd av resultaten av vetenskapliga undersökningar rörande tobaksrökningens skadeverkningar. Den främsta sakkunskap som står att uppbringa då det gäller att klargöra den medicinska vetenskapens ståndpunkt i hithörande frågor och beträffande förhållandena i skolvärlden lämnar RMT fortlöpande informationer genom dess läkarråd med chefen för Radiumhemmet, professor Sven Hultberg, som ordförande respektive genom förbundets skolkommitté, i vilken många aktiva rektorer och lärare ingår. En TV-serie hösten 1962 om cancer, vari bl. a. professor Hultberg lämnade sakliga upplysningar om lungcancers samband med tobaksrökning, förstärkte ytterligare opinionen i landet för ökad upplysning, vilket

RMT tiden närmast efter denna serie på olika sätt kunde konstatera. Förbundets resurser svarar dock på intet sätt mot det hastigt växande upplysningsintresset, inte minst ådagalagt genom hänvändelser i ökad omfattning från landets skolor med begäran om upplysningsmaterial av olika slag.

Som belägg för opinionssvängningen kan hänvisas till auktoritativa sammanfattningar av läget, vilka gjorts på många håll i världen. Här skall endast nämnas Kungl. engelska läkarsällskapets rapport om rökning och dess samband med lungcancer och andra sjukdomar (London 1962), vilken också utkommit i svensk översättning av medicinalstyrelsens förre chef, med. dr J. Axel Höjer. Vidare kan nämnas ett betänkande avgivet i oktober 1961 av Fællesudvalget i Danmark, Landsforeningen till Cræftens Bekæmpelse och Den Almindelige danske Lægeforening. Det engelska läkarsällskapet kräver att avgörande åtgärder omgående vidtages för att ändra den uppåtgående kurvan för tobakskonsumtionen till en nedåtgående och framlägger en plan för sådan aktion i sju punkter enligt följande:

1. mera undervisning och fostran av allmänheten och särskilt skolbarnen i fråga om rökningens risker,
2. mera effektiva restriktioner i tobaksförsäljningen till barn,
3. inskränkning i tobaksannonseringen,
4. större inskränkning av rökningen på allmänna platser och i allmänna lokaler,
5. en ökning av beskattningen på cigaretter, eventuellt förbunden med en minskning av skatten på piptobak och cigarrer,
6. information till köparna om tjär- och nikotinnehållet i röken från cigaretterna,
7. undersökning av värdet av speciella mottagningar för att hjälpa dem som har svårighet att uppgå rökningen.

I England uppgår antalet till följd av cigarettrökning för tidigt avlidna till över 10 000, i vårt land till över 1 000-talet. Det är därför angeläget att snarast vidtaga åtgärder emot ett sådant förhållande.

Som framgår av statsverkspropositionen bil. 7 (socialdepartementet) sid. 622—624, där RMT:s statsbidragsansökan i vad avser bidrag till upplysningsverksamheten och däröver avgivna yttranden refereras, har såväl skolöverstyrelsen som medicinalstyrelsen tillstyrkt denna ansökan. Då nu sålunda högsta skolmyndigheten i landet under åberopande av att skolorna är otillräckligt försörjda med undervisningsmateriel i form av filmer och bildband förordat statligt stöd åt RMT, synes utskottets ovan angivna hänvisning till enbart skolornas egna ansträngningar för att få till stånd upplysning till skoleleverna rörande tobaksrökningens faror inte längre hållbar.

Vi tillåter oss här hänvisa till vad RMT i sin ovannämnda ansökan anfört rörande beräknade bidragsbehov och förbundets speciella motivering för dessa. Medel i form av statsbidrag erfordras enligt förbundets uppfattning enligt följande:

1. UPPLYSNING

a) annonser i dags- och ungdomspress	75 000:—
b) affischer, anslag etc.	20 000:—
c) film och folder	100 000:—
d) broschyrer och utställningsmateriel	40 000:—
e) kostnader för planerad kampanj	45 000:—
f) bibliotek med facklitteratur	20 000:—

2. RÖKAVVÄNJNING

Två kuratorer för eftervård och efterkontroll	40 000:—
---	----------

3. VETENSKAPLIGA UNDERSÖKNINGAR

Barnpsykologiska undersökningar om motiven för barn och ungdom att röka	125 000:—	
Övriga undersökningar	875 000:—	1 000 000:—
		<hr/>
Summa kronor		1 340 000:—

SPECIELL MOTIVERING

Anslag under 1 a)

Om nu och då igångsatta intensiva annonskampanjer för cigarettrökning tillåtes fortsätta, borde anförda summa vara minst tiodubblad. RMT utgår från att det klagörande som senaste år skett om cigarettrökningens faror och som t. ex. lett till att reklam för cigaretter förbjudits i Italien kommer att följas av reklam begränsande åtgärder även i vårt land. Vid sådant förhållande torde en mindre utgift för annonsering mot cigarettrökning kunna försöksvis prövas under nästa år.

Anslag under punkterna 1 b—e)

Dessa är avsedda för den kampanj mot tobaksrökningen som RMT ämnar påbörja i Stockholms skolor och sedan genomföra över hela landet och för vilken det bl. a. i riksdagskretsar uttalats starka sympatier vid flera tillfällen.

Kampanjen skall genomföras med tillhjälp av bl. a. vandringsutställning, filmföreläsningar, spridning av en särskild folder bland eleverna samt lektionsutkast för lärarna. Det förtjänar framhållas att vandringsutställningen måste produceras i flera upplagor beroende på det stora antalet berörda skolor, vilket avsevärt ökar kampanjens kostnader.

Anslag under punkt 1 f)

För att på tillfredsställande sätt fullgöra uppgiften som centralorgan för upplysningsarbetet rörande tobaken är ett bibliotek över publikationer inom området, in- och utländska tidningar, tidskrifter och böcker en nödvändig förutsättning.

Anslag under punkt 2.

Riksförbundet har på olika sätt understött det initiala stadiet av den rök-
avvänjning som sekreteraren i dess läkarråd, docent Börje Ejrup startat
i Stockholm 1956 och sedan dess drivit. Det är nu ytterst angeläget att få
utrönt hur varaktiga de resultat är som vunnits och om undersökningen
visar otillfredsställande varaktighet, samt att på lämpligt sätt få utarbetad
behandlingsmetodik kompletterad med fortsatt behandling i hemmet och
rådgivande verksamhet tiden närmast efter avvänjningen.

Anslag under punkt 3.

Medicinalstyrelsen föreslog för fyra år sedan att angivna belopp av sam-
manlagt 1 000 000 kronor skulle ställas till statens medicinska forsknings-
råds förfogande för forskning rörande tobakens verkningar. Enligt riks-
dagens beslut förutsattes det emellertid att det behövlige beloppet skulle
lämnas av Svenska tobaksmonopolet. Det medicinska forskningsrådet har
sedan tillsatt en delegation för behandling av hithörande forskningsären-
den. I denna delegation ingick dåvarande Svenska tobaksmonopolets direk-
tör Olof Söderström. Forskningsrådets delegation har remitterat inkomna
ansökningar om anslag till ett annat forskningsråd, som tillsatts av då-
varande Svenska tobaksmonopolet och som står till dess förfogande. Direk-
tör Söderström är ordförande i detta råd, som ej är beslutande. Besluten
har fattats av dåvarande Svenska tobaksmonopolet, numera Svenska to-
baksaktiebolaget. Det måste sägas vara otillfredsställande med en sådan
ordning.

RMT:s begäran om **medel till forskning förbindes med förslag** att dessa
medel ställes till statens medicinska forskningsråds förfogande för forsk-
ning rörande farorna av tobaksbruket. Förbundet nämner behovet av under-
sökning rörande barns motiv för rökning, rökavvänjningens mekanik, in-
verkan av moderns cigarettrökning på fostret under havandeskapets första
månader, resulterande i missbildningar hos barnet (utförda undersök-
ningar är motsägande) samt inverkan på hälsan av på annat sätt än genom
rökning nyttjad tobak, exempelvis tuggtobak (socialstatistisk undersök-
ning). Skulle statens medicinska forskningsråd önska på RMT delegera
sin funktion i vad avser befrämjande av forskning angående tobaksrök-
ningens skadlighet, har förbundet förklarat sig villigt att genom sitt läkar-
råd söka fungera i forskningsrådets ställe.

Undertecknade anser sig här böra begränsa ett yrkande om statligt stöd
åt RMT till det behov som framstår som omedelbart trängande, nämligen
statsbidrag till förbundets upplysningsverksamhet. Vi gör detta bl. a. där-
för att enligt vad som meddelas i statsverkspropositionen under ecklesiastik-
departementets huvudtitel särproposition är att vänta rörande den medi-
cinska forskningen, varvid tillfälle beredes att särskilt bedöma frågan om
statsanslag till forskning rörande skadeverkningarna av rökningen.

Vi kan vid övervägande av spörsmålet hur en ny utgift i form av statligt
stöd åt RMT skall kunna bäras av statsverket inte underlåta att peka på
de mycket betydande skatteinkomsterna på tobakshanteringen.

Med hänvisning till vad vi sålunda anfört och åberopat får vi hemställa, att riksdagen måtte bevilja Riksförbundet mot tobaken ett statsbidrag av 300 000 kronor till dess upplysningsverksamhet, särskilt bland barn och ungdom.

Stockholm den 22 januari 1963

Daniel Wiklund

Oskar Lindkvist

Olle Westberg

Nancy Eriksson

Einar Rimmerfors

Carl Eric Hedin

Eric Nelander

Jan-Ivan Nilsson

Lennart Mattsson

James I. A. Dickson

Bengt Börjesson

Henning Carlsson

i Falköping

Yngve Hamrin

Brita Elmén

Viola Sandell